

KOMMUNISTISKA REGIMERS BROTT MOT MÄNSKLIGHETEN

Den här tidningen tar upp vad som hände i tre länder under tre tidsperioder. Det handlar om Sovjetunionen, Kina och Kambodja när de styrdes av regimer som var beredda att gå mycket långt för att förverkliga sina visioner om ett perfekt samhälle. Miljontals människor trakasserades, deporterades, fängslades och dödades i regimernas försök att driva igenom sina idéer och krossa allt motstånd. Under ledning av Josef Stalin, Mao Zedong och Pol Pot tog man inte bara ifrån människor deras rättigheter, man begick brott mot mänskligheten.

FOTO: OKÄND

FOTO: KSENIYA CHEREPANOVA

FOTO: RIA NOVOSTI/AGK/SCANPIX

REVOLUTIONENS IDOL

Glöm dagens popidoler och filmstjärnor. En av världshistoriens största stjärnor hette Pavel Morozov, beundrad av miljontals unga för att ha angivit sin egen pappa till polisen.

Pavel bodde i Sovjetunionen för snart 100 år sedan. Under nästan 400 år hade landet (under namnet Ryssland) styrts av en lång rad enväldshärskare som kallades *tsarer*. Efter revolutionen 1917 mördades tsaren. *Bolsjevikerna*, de som hade lett revolutionen, tog över för att bygga en kommunistisk stat. Den nye ledaren, *Vladimir Lenin*, uppmanade sina underlydande att skjuta och hänga alla som gjorde motstånd mot den nya regeringen.

När Lenin dog tog *Josef Stalin* över makten och blev snabbt en fruktad diktator. Stalin ville förvandla det gamla bondelandet till ett modernt industrisamhälle på rekordtid. Små privatägda bondgårdar skulle slås ihop till stora statliga jordbruk. Men många av bönderna protesterade. Stalin gav då order om att de skulle rensas bort från samhället, "ryckas upp med rötterna som ogräs". Miljontals självägande bönder skickades till straffläger eller mördades.

Under den här tiden var den blivande pojkhjälten Pavel Morozov 13 år. Han bodde i en liten fattig bondby som hette Gerasimovka, nära Uralbergen. Här, liksom över allt i Sovjet, försökte staten övervaka varje steg som togs av den enskilda medborgaren. Alla uppmanades att spionera på varandra och ange personer som motarbetade revolutionen. Den som inte lydde kunde bli sänd till ett av de fruktade strafflägren, eller avrättad.

Pavel blev känd över en natt och hjälte för hela nationen. Nyheten om honom stod i alla tidningar och berättades ungefär så här:

Pavel Morozov, en pojke från byn Gerasimovka har blivit mördad som hämnd för att han satte sin lojalitet till staten före familjen. Pavel såg upp till Stalin och var aktiv i *Pionjärerna*, regimens ungdomsorganisation. Han blev chockad när han upptäckte att hans egen pappa hade hjälpt några rika storbönder att gömma undan pengar. Pavel gick till polisen och angav sin far.

Inte ens åsynen av gråtande familjemedlemmar under rättegången fick Pavel att tveka och hans far dömdes till straffläger. Kort därefter gick Pavel ut i skogen för att plocka bär med sin yngre bror. Plötsligt överfölls de och högs ihjäl av pappans hämndlystna bröder.

När Pavels släktingar ställdes inför rätta för mordet kom tusentals arga telegram från människor runt om i Sovjetunionen som krävde att de skulle få en hård dom. De dömdes för terrorism och avrättades.

Efter mordet på Pavel gjordes han av regimen till idol för alla barn och ungdomar. Av Pavels exempel fick de lära sig att staten och revolutionen alltid gick före familj och vänner. Många föräldrar började att frukta sina egna barn. Ingen vågade säga vad de tyckte och tänkte längre, inte ens vid sitt eget frukostbord. Statyer restes av kamrat Pavel, pionjär nummer ett. Skolor, järnvägsstationer, kollektivjordbruk och en skidtävling döptes efter honom. Han fick sånger, dikter, teaterpjäser och en hel opera skriven om sig. I skolböckerna

FOTO: ANATOLY GRAKHOV/ITAR-TASS/SCANPIX

hyllades han som en förebild och beskrevs som en pojke som alltid gjorde sina läxor och var artig mot lärarna. Pavelmuseer öppnades där Sovjetunionens medborgare fick lära sig allt om den modigaste av alla pionjärer. En superhjälte klädd i de unga pionjärerens dräkt (vit skjorta och röd slips). Kanske tyckte en del att Pavel var för bra för att vara sann, men ingen vågade ifrågasätta regimens bild av pojkhjälten.

När Stalin dog 1953 blev diktatorn snabbt omvärderad. Han hölls nu ansvarig för flera decenniers terror. Men Pavels hjältegloria slocknade först när det kommunistiska väldet upplöstes 1992. I det nya Ryssland härskade andra ideal och Pavel blev omodern. Museerna bomrades igen, statyerna monterades ner, järnvägsstationerna döptes om och skolböckerna trycktes i nya, omskrivna upplagor.

Men de som hade fått lära sig att se upp till Pavel i skolan och i Pionjärerna minns honom fortfarande. Många känner sig lurade, för de har fått veta att Pavel aldrig har funnits.

Statyerna, museerna, järnvägsstationerna och operorna är på riktigt. Men angivaren och pionjären nummer ett var ett påhitt av Sovjetunionens propagandamakare.

Efterforskningar har visat att det verkligen *fanns* en pojke som hette Pavel Morozov i byn Gerasimovka och att han faktiskt mördades i skogen 1932. Men det finns inget som tyder på att denne Pavel Morozov angav sin far eller ens var medlem i Pionjärerna. Pojk-hjälten och martyren Pavel har aldrig existerat.

Varför skapades Pavel? För att han behövdes, helt enkelt. Idol-dyrkan är inget unikt för Sovjetunionen – i alla tider har barn och ungdomar letat inspiration och förebilder. Men i diktaturer försöker man ofta utnyttja och kontrollera ungas längtan efter hjältar. Förebilderna ska inspirera dem att tycka och tänka på "rätt" sätt. Och den störste idolen är förstås alltid diktatorn själv.

FOTO: YEVGENY KHALDEI/CORBIS/SCANPIX

PIONJÄRERNAS IDOL NR ETT

” Det var ju propaganda för barn och det handlade om ett barn. Man använde alltid diminutivformen 'Pavlik' i stället för Pavel när man talade om honom, och det väckte speciella känslor hos dem som lyssnade. Pavlik var ju en av 'oss', en pionjär...!”

Anna Titova, Volgograd, Ryssland

” Särskilt i kommunisternas ungdomsrörelse, Pionjärerna, pratade man om Pavel Morozov. Man sa att han kunde gå genom eld och vatten för revolutionen, att han var ett sant barn av revolutionen!”

Anrijs Tabuns, Jelgava, Lettland

” Pavel Morozov nämndes av och till på historiektionerna. Jag kommer ihåg ett uttalande av någon lärare om Morozov som kommunismens Jeanne d'Arc.”

Judite Tabuna, Jelgava, Lettland

” Han mördades och dog som en hjälte. Vi ville också vara hjältar och på den tiden, om jag hade varit i samma situation och min pappa hade gjort något mot Sovjetstaten, då hade jag rapporterat honom direkt, så enkelt var det.”

Tatiana Vorontsova, Ryssland

(Ur Orlando Figes, *The Whisperers*, Metropolitan Books, 2007)

UNGDOMAR = FRAMTID

Kinas ledare Mao Zedong sade att "de unga är framtiden". Han beskrev dem som "morgonsolens strålar" och skickade 1966 ut dem för att bränna böcker, riva tempel och slå ner regimens fiender.

© IISH STEFAN R. LANDSBERGER COLLECTION

Miljontals barn och ungdomar drabbades hårt av terror och förtryck i Sovjet, Kina och Kambodja. Men det var också ungdomar som fick i uppdrag att krossa gamla traditioner och vara först med det senaste.

I Sovjetunionens skolsystem skulle barn och unga göras till nya människor. Man sade att "barn är som mjuk lera, väldigt formbara, och de bör formas till goda kommunister ... Vi måste rädda barnen från familjens dåliga inflytande ...".

Skolbarnen organiserades i *Pionjärerna* och de mest hängivna fick sedan ansöka om att gå med i elitorganisationen *Komsomol*. Många gick med i de olika ungdomsorganisationerna för att få vänner och trygghet. Men det var inte alla som fick vara med. Sofia Ozemblovskaja från Ryssland glömmer aldrig när hon blev utsparkad ur organisationen. När hennes skolkamrater fick reda på att hon hade gått i kyrkan:

"Alla barn kom springande från klassrummen och formade led på skolgården. Jag tvingades stå framför hela pionjärbrigaden och skämmas. Barnen skrek 'Se vilken skam hon har dragit över oss genom att gå i kyrkan! Hon har ingen rätt att bära sjalen.' De kastade jord på mig. Sedan började de försöka slita av mig sjalen. Jag började gråta ... föll på knä och bönföll dem att inte ta min sjal. Men de tog den ändå. Från den dagen var jag inte längre pionjär." (Ur Orlando Figes, *The Whisperers*, Metropolitan Books, 2007)

UNG I KAMBODJA

I de röda khmerernas Kambodja hade barn och tonåringar hög status eftersom de betraktades som rena och obefläckade.

"För att kunna bygga ett nytt samhälle behöver vi en ny sorts människa", sade de röda khmererna, som ville skapa en ny värld, "utan minne". Vid åtta års ålder skilde ledarna barnen från sina föräldrar och flyttade dem till särskilda barnboenden. Barnen fick veta att röda khmererna, som också kallade sig *Angkar*, var deras riktiga familj. En överlevande minns hur det var i barnboendet:

"Röda khmererna förstod att barn är rena, ärliga, omärkta. Vi var enkla att indoktrinera och att forma till de sorters människor röda khmererna ville att vi skulle vara. På den tiden lärde vi oss av röda khmererna att hata våra föräldrar och inte kalla dem mamma och pappa, för de förtjänade inte att vara våra föräldrar, bara Angkar förtjänade att vara vår mor och far. Vi trodde dem och steg för steg gjorde de oss galna."

Barnen tvingades arbeta mycket hårt, annars riskerade de att bli straffade. Ofta hölls en slags kritikmöten där barnen skulle erkänna misstag de begått och kritisera andra. Hård kritik kunde leda till tortyr eller att man blev dödad.

Röda khmererna avskaffade alla vanliga skolor och ordnade enklare undervisning utomhus. En stor del av tiden gick till politisk indoktrinering.

FOTO: DOCUMENTATION CENTER OF CAMBODIA

"Under mötena klagade Sok [ledaren] alltid på hur sent jag gick upp på morgnarna och hur lat jag var. Jag var väldigt rädd för alla, särskilt Sok. Jag litade inte på någon. Alla försökte hela tiden hitta fel på alla andra. Jag arbetade och levde i skräck."

De unga pressades också till att ange vuxna som betraktades som "fiender".

"Jag tror att vi blev galna på grund av indoktrineringen vi fick av röda khmererna. Vi trodde på allt de sa. Vi gjorde vad de sa åt oss att göra. Vi försökte glömma vad de sa åt oss att glömma. Vi tänkte aldrig på våra familjer; vi försökte bara jobba hårt för att tjäna röda khmerernas revolution."

En del unga utnämndes till chefer över ett arbetslag eller för ett helt läger. Men även om man arbetade för regimen kunde man när som helst bli anklagad för att vara en fiende och avrättas. Ingen gick säker. De unga utnyttjades som arbetskraft, som barnsoldater, bödlar och spioner. Men även de som begick fruktansvärda grymheter måste betraktas som offer för röda khmerernas skräckvälde. De unga blev fråntagna alla sina rättigheter och hjärntvättades till total lydnad. (Intervjuer från Documentation Center of Cambodia).

Röda khmererna tvingade många barn och unga att tjänstgöra som soldater.

FOTO: DOCUMENTATION CENTER OF CAMBODIA

RÖDGARDISTERNA ATTACKERAR

Sommaren 1966 bildades det första Röda gardet vid en skola i Beijing (Peking) av studenter som ville stödja Maos kulturrevolution.

Snart formades fler röda garden runt om i Kina, på gymnasier, universitet, högskolor och yrkesskolor. Mao hade startat *kulturrevolutionen* och manade nu till attack på vad han kallade *de fyra gamla*; gamla tänkesätt och gammal kultur, gamla traditioner och gamla seder. Allt måste förstöras för att lämna plats åt det nya.

Rödgardister plundrade hem, rev tempel, brände böcker och förstörde målningar och andra kulturföremål. Från augusti 1966 och fram till vintern utövade de sin terror i storstäderna, framför allt mot lärare och andra intellektuella som misshandlades och förödmjukades. Många vanliga kriminella utgav sig för att vara rödgardister för att kunna plundra och förstöra under revolutionens täckmantel.

På Maos order ingrep inte polisen mot rödgardisterna, tvärtom fick de hjälp med transporter och annat av armén. Men till slut gick de för långt och Mao valde att upplösa ungdomsgrupperna 1968. Själva kulturrevolutionen varade fram till hans död 1976 och ledde till att tiotals miljoner människor fick sina liv förstörda.

I dagens Kina kallar man i bland de människor som var mellan 15 och 25 under kulturrevolutionen för den "förloerade generationen" eftersom de aldrig fick chansen att skaffa sig ordentlig utbildning.

(Ovan) Under kulturrevolutionen användes ofta teater, dans, sång och musik för att framföra politiska budskap och kritisera fiender. Här framför en lokal ungdomsgrupp sånger till Maos ära som fördömer den gamle filosofen Konfucius.

(Nedan) Ungdomar demonstrerar på gatorna under hemmagjorda skyltar med texter som "Länge leve ordförande Mao" och "Länge leve Kinas kommunistiska parti!".

FOTON: BETTMANN/CORBIS/SCANPIX

”Jag såg med egna ögon hur hans fingrar blev längre och längre tills de hade nått nästan dubbel längd. Hans skrik var så fruktansvärda att jag fortfarande kan höra honom.”

Li Weidong, 16 år, berättar om hur han blev engagerad i rödgardisterna 1966:

”En dag när jag kom till skolan fick jag se en stor banderoll som hängde från tredje våningen i huvudbyggnaden och nådde ända ner till marken. Revolutionär Storm stod det med fyra enorma tecken på banderollen. Överallt stod det studenter och viftade med röda fanor; utanför och innanför grindarna och på taket till huvudbyggnaden. Plötsligt kände jag hur mitt hjärta dunkade vilt, jag kände hur kulturrevolutionen inträffade rakt framför mina ögon.

”All undervisning upphörde ... Vi satte upp fler banderoller och började föra kamp mot lärarna. Lärare som ansågs 'problematiske' släpades till en scen där de fick ta emot kritik och hån. Deras huvuden täcktes av lim och i limmet fästes höga papphattar ...

Studenterna jagade inte bara sina lärare utan också sina egna klasskamrater. Zhao och jag gick i samma årskurs men inte i samma klass, så jag vet inte ens vad han hette i förnamn. Han var en tunn, blek liten kille med små fötter, men det sades att han var ett mattesnille. På något sätt spreds ryktet att han var son till Xia Meng, en känd filmstjärna från Hong Kong. Alla med utländska släktingar misstänktes automatiskt vara 'spioner' och någon föreslog att Zhao skulle hängas i fingrarna från en trädgren. Jag såg med egna ögon hur hans fingrar blev längre och längre tills de hade nått nästan dubbel längd. Hans skrik var så fruktansvärda att jag fortfarande kan höra honom.”

Den 18 augusti 1966, vid ordförande Maos första möte med

Rödgardisterna, gick Li Weidong hundratals kilometer till Beijing för att kunna närvara vid Himmelska fridens torg.

”Så snart ordförande Mao steg fram blev jublet öronbedövande. Vi var bland de första rödgardister som togs ut av ordförande Mao! ... När vi kom till skolan blev vi beundrade av våra skolkamrater på ett sätt som man i dag bara beundrar filmstjärnor ...”

En dag drog Li Weidong med sig sina vänner för att förstöra en kyrka i närheten av sitt hem. ”Två stora rum var fyllda av böcker från golv till tak. Vi bar ut alla böcker på gården och använde två tunnor bensin för att få fart på elden. Det var tusentals böcker och de hårda pärmar gjorde att det var svårt att få dem att brinna. Vi slet av pärmar och fortsatte att elda till långt fram på morgonen. Vi var tjugo personer som deltog i bokbålet och när allt var nedbrunnet var vi svarta av smuts och aska.”

Li Weidong blev till slut trött på våldet, han drog sig undan. ”Rödgardisterna fortsatte att gå igenom och undersöka människors hem, slå sönder saker och klå upp oskyldiga, men själv hade jag börjat tvivla. Jag hittade en ny passion i livet, fiske. Även om vintern fiskade jag genom att göra hål i isen. I dag har jag trettio års erfarenhet av att fiska och jag har vunnit många fisketävlingar. Att fiska är en bra sysselsättning för den som inte vill delta aktivt i händelser runt omkring. När man är helt koncentrerad på flöten glömmer man lätt alla andra tankar. Jag vill fortsätta fiska i resten av mitt liv.”

Ur Feng Jicai, ed., *Ten Years of Madness*, China Books, 1996.

FARLIGA VÄSKOR?

ETT TANKEEXPERIMENT

Tänk dig att leva i ett land där regimen vill kontrollera allt du säger och gör in i minsta detalj. Och att det du bär på dig, i fickan eller väskan, kan leda till att du misshandlas, fängslas – till och med avrättas.

I Stalins Sovjetunionen, Maos Kina och Pol Pots Kambodja fanns regler för nästan allt. Vilken musik man fick lyssna på och spela, vilka böcker och tidningar man fick läsa och vilka organisationer som var tillåtna. Allt från pengar till familjebilder kunde användas emot dig som bevis för att du var "statens fiende". Och reglerna kunde ändras snabbt. Något som var tillåtet ena månaden kunde förbjudas under nästa. En del saker var farliga att bära med sig i alla tre länder, som religiösa symboler och samhällskritiska texter. Andra prylar, som var ofarliga på en plats kunde innebära stor risk i ett annat land. I Pol Pots och röda khmerernas Kambodja avskaffades till exempel allt som hade med det tidigare samhället att göra på mycket kort tid: pengar, skolor, religion, böcker och privat ägande.

Vi har inspekterat några nutida tonårsväskor och märkt ut sådant som skulle kunna vara farligt i samhällen som Stalins Sovjetunionen, Maos Kina och Pol Pots Kambodja. Vad har du själv i väskan?

MUDDRAD I MAOS KINA? SLÄNG SMINKET.

CHARLOTTE, 19 år, läser historia och brukar ha en större väska fylld av dator och skolböcker, men nu ska hon bara träffa kompisar. Därför har hon snott sin systers väska: "Hon använder den ändå aldrig".

Bland farliga saker i Charlottes väska:

Smink och parfym. Att sminka sig i Maos Kina var otänkbart, ett tecken på fåfänga.

PRITI, 17 år, gillar att vara ute i naturen, ligga i gräset och titta på himlen. Hon har en tung psykologiläxa i sin nyinköpta väska. "Alla andra väskor var svarta och bruna – silver kändes roligare".

Bland farliga saker i Pritis väska:

Glasögon. I röda khmerernas Kambodja undvek människor att ha glasögon, det gav fel image. Man kunde stämplas som intellektuell och bli trakasserad. **Plånbok med kontanter.** Under de röda khmerernas styre förbjöds både pengar och fria marknader.

KOLLAD I RÖDA KHMERERNAS KAMBODJA? KASTA KONDOMERNA.

DANIEL, 16 år, älskar fotbollslaget Chelsea. När han gjort läxorna spelar han FIFA '13 på sitt PS3, eller ser en nedladdad film på datorn. Väskan köpte han på loppis i London. Framtidplanen är att bli framgångsrik entreprenör.

Bland farliga saker i Daniels väska:

Chelsea-nyckelring och keps. En symbol från ett västerländskt land kunde innebära att du blev starkt misstänkliggjord. **Kondomer.** De röda khmererna straffade utomäktenskapligt sex med döden. Giftna par fick enbart ha sex för att producera barn till revolutionen.

RELIGION OCH SAMHÄLLSKRITIK – GRÄNSLÖST RISKABELT.

En del saker var farliga att bära med sig i såväl Maos Kina, som i Stalins Sovjet och i röda khmerernas Kambodja.

AMY, 21, pluggar textil och design på universitetet och brinner för miljön, rättvis handel och mänskliga rättigheter. Argast blir hon när företag och politiker utnyttjar fattiga människor för egen vinning. Väskan köpte Amy på loppis.

Bland farliga saker i Amys väska:

Yin Yang-smycke. Röda khmererna i Kambodja förbjöd all religion. I Sovjetunionen jämnades tusentals kyrkor med marken och präster, munkar och nunnor fängslades och mördades. Under kulturrevolutionen i Kina brändes religiösa skrifter och tusentals buddisttempel förstördes. **Surfplatta och mobiltelefon med bokmärken till samhällskritiska sajter och Youtubeklipp.** Att engagera sig för mänskliga rättigheter och kritisera mäktiga intressen var mycket riskabelt i Sovjet, i Maos Kina, och röda khmerernas Kambodja.

EMMA, 19 år, gillar kläder och mode. Hon läser gärna om de senaste trenderna men gör sedan ett eget hopkok av secondhand och det som redan finns i garderoben.

Bland farliga saker i Emmas väska:

Flyers om en pjäs hon är med i, en samhällskritisk fars. Att kritisera politiker och att producera egna medier var strängt förbjudet i Maos Kina, Stalins Sovjet och röda khmerernas Kambodja.

ROMUALDO, 21 år, lägger ner mycket tid på skolan. Nästan tolv timmar per dag. Han går en ekonomiutbildning och tränar styrketräning och basket när han hinner.

Bland farliga saker i Romualdos väska:

Läroboken Statistics for management and economics. Tidningen Aktiespararen. Medlemskort Unga Aktiesparare. Under Mao och Stalin fick tidningar och böcker bara föra fram de ekonomiska teorier som var godkända av regimerna. Där, liksom i Pol Pots Kambodja, var organisationer och föreningar som inte drevs av staten förbjudna.

SLAGORDENS MAKT

Sovjetunionens förste ledare Vladimir Lenin sade att *propagandan* (filmer, affischer, teater och annat med politiska budskap) var revolutionens främsta vapen.

Efter revolutionen 1917 tog bolsjevikerna snabbt över tryckerier, telegrafkontor, biografier och radiostationer och förbjöd alla andra medier. Över en natt tystnade alla röster utom regimens.

Lenin hade bråttom med att föra ut revolutionens idéer till en befolkning där de flesta varken kunde läsa eller skriva. Han tog film, teater och järnvägen till hjälp.

Snart rullade propagandatåg prydda av banderoller med slagord som "Bröd, fred och land – all makt åt Sovjets folk" genom landet. Vagnarna var lastade med skådespelare, orkestrar, tryckpressar och vad som på den tiden var den allra senaste medietekniken. Grammofon med trätt, flimrande filmprojektorer, flygblad och nyskriven teater användes för att utbilda folket och sprida kunskap om vad som var rätt och fel.

När Josef Stalin tog ledningen efter Lenins död blev den statliga propagandan mer personfixerad. Det gjordes spelfilmer där Stalin framställdes som nästan gudalik. På affi-

scher och i radioutsändningar hyllades han som alla medborgares beskyddare och far. Även Lenin lyftes fram som en förebild. Skolbarn uppmuntrades att bygga egna "Leninhörn" hemma, med bilder och texter om den døde ledaren.

Lenin fick idolstatus men andra partikamrater hade mindre tur. Stalin pekade ut allt fler tidigare vänner som fiender till revolutionen. De skickades till läger eller mördades och dessutom skulle de raderas ut i från historien. Deras namn och bild togs bort från fotografier, målningar och affischer, skolböcker och uppslagsverk. Lärare och bibliotekarier fick skära ut gamla sidor och ersätta dem med de nya som skickades ut av myndigheterna.

Negativa nyheter om svält, terror och politiska misslyckanden fick ingen plats i informationsflödet. Och människor lärde sig snabbt att inte ifrågasätta. Det var nödvändigt för att överleva. Först efter Stalins död 1953 började bilden av den perfekta staten och landsfadern falla sönder.

© IISH STEFAN R. LANDSBERGER COLLECTION

DET STORA SPRÅNGET

I Kina användes slagord, filmer och affischer för att påverka folket och stärka unga människors tro på revolutionen.

I slutet av 1950-talet ville Mao bevisa för kineserna och omvärlden att Kina var nära målet – en perfekt kommunistisk stat. En jättelik kampanj drogs igång under namnet *Det stora språnget framåt*.

Nu skulle Kina gå från jordbruksnation till industriland på rekordtid. Genom nya metoder som kollektivjordbruk skulle livsmedelsproduktionen öka. Industrin skulle växa genom lokala småindustrier.

Livet på landet organiserades om. Alla skulle ingå i stora så kallade *folkkommuner*, med militärisk organisation och disciplin. Planerna var ambitiösa men det mesta gick fel. Industrialiseringen tog för mycket resurser från jordbruket, vilket i kombination med dåligt väder gav usla skördar. Till slut drabbades Kina av massvält.

Först vägrade Mao att tro på larmrapporterna. Bönder anklagades för att ljuga och torterades av partifunktionärer för att avslöja var de hade gömt undan mat. Men det fanns inga hemliga gömställen. I ett desperat försök av regimen att dölja katastrofen fylldes tidningarna av sensationella bilder på pumpor stora som bilar och sädesfält där vetet växte så tätt att barn kunde stå ovanpå plantorna. Men fotografierna var fejkade. Mellan 20 och 30 miljoner människor dog av hunger under åren 1959–1961.

Under Stalins tid var det vanligt att man retuscherade fotografier för att till exempel ta bort personer som diktatorn inte längre såg som "vänner" utan "fiender". När fienderna försvann i verkliga livet raderades de även ut från fotografier, affischer, målningar och skolböcker.

FOTO: DAVID KING COLLECTION

De här rödgardisterna ska inspirera andra ungdomar genom sin styrka och kämpaglöd.

© IISH STEFAN R. LANDSBERGER COLLECTION

LOCKAD AV SLAGORDEN

På 1960-talet uppmanade Mao städernas skolungdomar att ge upp tankarna på högre utbildning och åka ut på landsbygden. Där visade det sig att slavarbete väntade.

En av dem som lockades av slagorden var Chen, en gymnasieelev som tillsammans med andra unga kommunister tog tåget till ett isolerat träskområde i norra Kina som kallades den stora vildmarken i norr.

”Jag var så uppspelt att jag trummade, slog på gonggongen och skrek slagord under hela tågresan. Jag hade just fyllt 17 och var en mycket entusiastisk anhängare av rödgardisterna. Det enda jag kunde tänka på var ordförande Maos ord: 'Landsbygden är en stor värld där man kan åstadkomma mycket'. När jag tänkte på uppmaningen blev jag varm inombords. Eftersom jag var ung bar jag också på en naiv längtan att komma hemifrån och upptäcka världen. Jag var på gott humör, jag ropade och sjöng. När den långa tågresan var över hade jag tappat rösten.”

Det var mörkt när Chen och de andra kom fram och stupade i säng.

”Den första morgonen när vi vaknade på gården blev alla vettsskrämda av vad vi såg. Vi hade övernattat i vad som mest liknade ett stort, trasigt tält. Vinden blåste rakt igenom och ogräs växte i den leriga marken under våra sängar ... Några av studenterna började gråta och bad om att få åka hem. Något som var helt omöjligt ... På kvällen när vi åter gick och lade oss var det ingen som sa ett ord. Det enda som hördes var snyftningar, först från flickorna men sedan även från många av pojkarna ... men vi var mitt ute i ingenstans och ingen hörde eller brydde sig om våra klagoläten.

Att skörda sojabönor i september var mycket hårt arbete. Fälten var täckta av regnvatten som frös till is under nätterna. många av oss drabbades senare av ledinflammation, njurinflammation och reumatism. Trots omständigheterna var det ingen av oss som vågade arbetsvägra. Att vara lat var en skam och ett av våra slagord löd 'Vi älskar våra små hackor!'.”

I arbetslägret var det förbjudet att läsa skönlitterära böcker men om någon lyckades få tag på en roman ställde sig alla på kö för att läsa den i hemlighet.

”Jag minns när någon lyckades komma över en översättning av *Maupassants* roman *Bel Ami*. Det blev min tur att läsa den vid middagstid och jag lade den inte ifrån mig förrän jag läst ut boken klockan två på natten. Då tog genast nästa person i tur över och började läsa.”

Ungdomar med goda kontakter var de som först fick återvända hem. För andra, som Chen, var det svårare men han lyckades till slut.

”Jag lyckades muta en laboratorieassistent vid hälsokliniken med fyra rullar nudlar så att han ändrade mina provsvar. Jag bedömdes därmed vara för sjuk för att vara kvar. Mina åtta år i vildmarken var inte värda mer än fyra rullar nudlar!”

Många unga studenter skickades för att "lära sig av fattigbönderna" i gränsområden. Där behövde de särskilda tillstånd för att vistas nära gränsen.

FOTO: ZHOU ZANG/AGK/SCANPIX

” Trots omständigheterna var det ingen av oss som vågade arbetsvägra. Att vara lat var en skam och ett av våra slagord löd 'Vi älskar våra små hackor!'.”

Studenter på Centrala konsthögskolan i Beijing skapar politiska affischer i augusti 1967. FOTO: BETTMANN/CORBIS/SCANPIX

I Kambodja använde regimen musik och dans för att sprida propagandabudskap. Den här ungdomskören var en av många som bildades av de röda khmererna. FOTO: DOCUMENTATION CENTER OF CAMBODIA

Ur Feng Jicai, ed., *Ten Years of Madness*, China Books, 1996.

DAGBOK

I sin dagbok skrev Nina Lugovskaja om kärleksproblem, läxångest och om sin sorg och vrede över att hennes familj terroriserades under Stalins diktatur. Då anade hon inte att dagboken senare skulle användas som bevis i hennes rättegång.

När man är arg, frustrerad eller ledsen känns det skönt att skriva av sig sina känslor. I dag bloggar många om sina innersta tankar men det känns förstås säkrare att använda en låst dagbok. När allt är nedskrivet känns det kanske lite lättare, ilskan är borta – man kan gå vidare och känner sig gladare. Så var det kanske för Nina Lugovskaja, som började föra dagbok som 13-åring.

Ninas pappa var kritisk till Stalin och satt fängslad större delen av hennes tonårstid. När även Nina greps av polisen, 18 år gammal, användes dagboken som bevis i hennes rättegång. Hon fick aldrig tillbaka sin dagbok. Den hittades nyligen i den ryska säkerhetstjänstens arkiv och gavs ut som bok.

5 november 1932

I dag körde de ut oss för att marschera runt på gatorna, vilket gjorde mig helt rasande, och ännu mer irriterande var att jag inte kunde göra något åt det. Att gå på den smutsiga, kalla marken i höstdagens fuktiga, matta ljus, stampa med frusna fötter vid uppehållen och inom sig förbanna sovjetmakten med alla dess lögnar och skryt inför utlänningarna och så vidare ... och lida av den falska, hackiga sången.

24 mars 1933

Flera dagar låg jag i sängen och bara drömde om att döda honom. Hans löften, diktatorn, fäghunden och svinet, den eländige georgiern, som stympar Ryssland. Vad? Det stora

Ryssland och det stora ryska folket har hamnat i händerna på en bov.

29 mars 1933

Det är slut. Pappa är borta. Han gav sig av i morse. Vart? Det vågar jag inte skriva: väggarna har ögon. Men han är inte längre här med oss. Då gör det väl det samma vart han har tagit vägen? Pappa har rest – sjuk och blind på ena ögat, och här sitter jag och skriver dagbok.

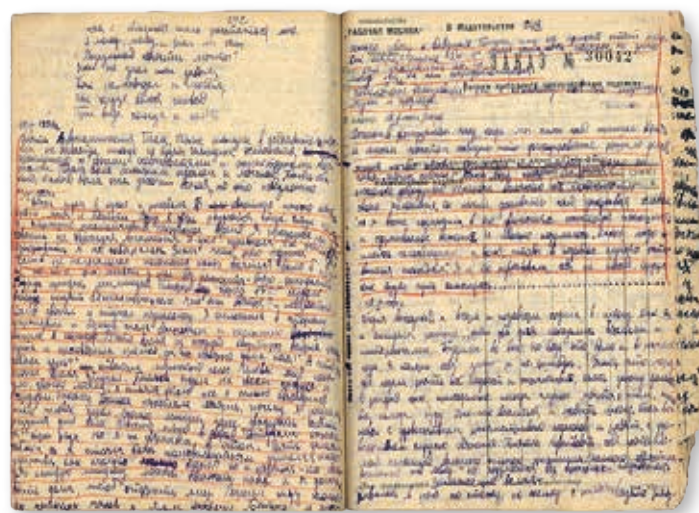
12 juli 1933

Hela sommaren har det varit oändliga gräl ... Så rå man kan bli! Vad beror det på att man inte kan behärska sig och blir så till sig för alla möjliga struntsaker? Livet missformar människor så! Skulle mamma ha varit sådan vid vår ålder? Var vi kanske själva sådana förut? Visst inte! Men undra på att man blir småaktig, när varje brödbit är dyr, undra på att man skäller och bråkar när man har en outhärdlig hunger som suger och skär i magen.

31 augusti 1933

Underliga ting sker i Ryssland. Svält, kannibalism ... Mycket berättar de som kommer resande från landsorten. De berättar att de inte hinner hinna städa bort liken från gatorna, att landsortsstäderna är fulla av svältande bönder i trasor. Fruktaansvärt tjuveri och brottslighet överallt ...

Flyktingarna kommer i strida strömmar till de större städerna. Flera gånger har de satts på tåg och körts tillbaka – till en säker död. Men

De röda understrykningarna i dagboken gjordes av åklagaren. Han markerade sådant som ansågs visa hur Nina hade planerat terrorattacker och mord på Stalin. FOTO: ELENA KOSTIOUKOVITCH LITERARY AGENCY.

kampen för existensen tar överhanden, döende människor på stationer och tåg försöker ändå ta sig till Moskva.

1 maj 1935

Hela mitt liv är uppfyllt av killar, och inför dem ter sig allt ointressant och oviktigt. När jag pluggar eller sitter på en lektion är jag alltid upptagen med att tänka på någon, tankarna är envisa och oroande, jag tänker tillbaka på olika saker som han har berättat och hans ord. I sängen tänker jag på en enda sak, drömmer ofta, och i ett slags besynnerlig stillhet upplever jag och känner det som skapats av min fäniga fantasi.

I skolan söker min blick alltid efter något, jag lägger märke till minsta rörelse i omgivningen, ögon som riktar mot någon, och om jag själv några gånger råkar möta någon annans blick, så är det alltid något som fladdrar till nere på själens botten, som inte ens är en tanke, utan skuggan av en inbillning: "Tycker du kanske om mig?"

3 januari 1937

Tre ord om nyåret. Det var ganska så livligt och glatt, fast det kunde ha varit ännu bättre ... Och av hela nat-

ten (morgonen räknar jag inte) har jag kvar ett vagt minne av något smeksamt, behagligt, fullt av vänskap och sympati. Några antydningar om ömhet, en varm beröring av en hand, ett vänligt leende, en blick som log nära intill – allt som genast är utan innehåll så fort man uttrycker det med ord. Vem har inte känt en behaglig oro, lik yrsel, vid beröringen av en fast, manlig hand; eller plötsligt känt hur någon mjukt tar en om axlarna; eller stått i ett rum tillsammans med en annan person, sagt något och tittat in i ett vackert, upphetsande ansikte.

Detta är den sista anteckningen i dagboken. Påföljande dag, den 4 januari, genomfördes en husrannsakan hemma hos Ninas. Hon greps tillsammans med sina systrar och sin mamma och dömdes till fem års straffarbete följt av sju års exil i Sibirien. Erfarenheterna tystade Nina, hon blev aldrig författare som hon drömt om. Hon dog 1993.

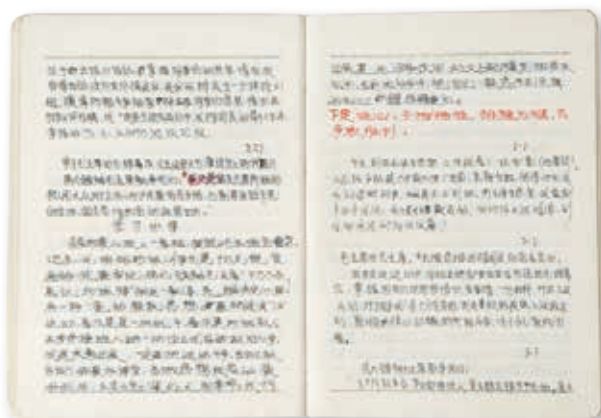
Bilderna av Nina togs av polisen när hon greps som 18-åring.

FOTO: ELENA KOSTIOUKOVITCH LITERARY AGENCY

Ur Nina Lugovskaja, *Jag vill leva! En skolflickas dagbok under Stalintiden*, Stockholm: Wahlström & Widstrand 2004. Översättning: Magnus Dahnberg.

KS BEVIS

I dag använder forskare ofta personliga dagböcker för att ta reda på hur politik, krig och maktspel påverkade vanliga människor.

FOTO: OLA TORKELSSON

I den här dagboken från 1960-talet finns idolbilder på stjärnorna i dåtidens revolutionära operor.

FOTO: OLA TORKELSSON

Ur en flickas dagbok: 19 juni 1972: I dag var det min tur att mocka i svinstian. Det slutade med att jag var jätteöm i axeln: det gör ont och hettar ... Jag frågade en av bönderna: får ni också ont i axeln? Hon skrattade och sade: Våra skuldror är redan "inkörda" och känner inte längre någon smärta! Jag måste också jobba på så att mina muskler inte längre smärta!

FOTO: OLA TORKELSSON

KONTROLLERADE DAGBÖCKER

I Maos Kina uppmanades många barn och ungdomar att föra dagbok som lärare och myndigheter hade rätt att läsa. Dagböckerna från 1960- och 70-talet är ofta fulla av citat av ordförande Mao och berättelser om hur man kämpat för partiet och revolutionen.

Ur dagbok förd av Li Guangxin, en läkarstudent utskickad på landet:

6 maj 1969

Efter att ha sett filmen "De nya tsarernas anti-kinesiska brutaliteter" kände jag hur gigantiska lågor av raseri vällde upp inom mig och tände en brand av bittert hat i mitt hjärta. Ned med de sovjetrevisionistiska socialimperialisterna! Ned med de nya tsarerna!

9 augusti 1969

I dag var alla revolutionära massor närvarande vid en offentlig masstribunal vid vilken ett antal brottsliga element dömdes. Mötet förlöpte utmärkt och kom precis i rättan tid. Om vi inte slår till mot tjuvar, slödder, kriminella, mördare och pyromaner så kommer folkets upprörda känslor aldrig att sluta svalla!

Ur dagbok förd av ung apoteksanställd i Shanghai:

26 augusti 1966

Det har varit en massa problem på sistone och på en del sätt blir det bara värre och värre, exempelvis när det gäller rödgardisternas räder mot folks bostäder. Det finns de som avser att krossa de fyra gamla: men bland dem finns många fula fiskar, som utnyttjar tillfället till att attackera folk! Var på er vakt mot huliganer av vilka det finns flera av den värsta sorten som inte missar en chans att ge sig på, skända och våldföra sig på kvinnor! De sliter byxorna och kläderna av folk mitt på gatan, klipper deras hår och tvingar dem att ta av sig skorna. Skitstövlar!

Ur dagbok förd av Lu Ming, en ung flicka på landet:

27 januari 1969

Vi har haft lov de senaste dagarna. Förut, när vi hade lektioner brukade jag säga att jag inte hade tid att läsa tidningen, men nu när jag är ledig har jag ingen ursäkt längre. Med dessa tankar i huvudet började jag läsa

ordförande Maos direktiv till ungdomen om att "bry sig om staten och de stora frågorna!" Jag inser nu att jag gjorde fel förut och att mitt sätt att resonera inte passade ihop med Mao Zedong-tänkandet. Jag måste övervinna mina svagheter och omgående ändra mig till det bättre. I dag har jag beslutat: i framtiden ska jag definitivt intressera mig för de stora frågorna och läsa tidningen varje dag.

Ur okänd författares dagbok:

18 juni 1971

I dag hade vi ledigt och jag åkte in till Changzhou. Jag gick i affärerna och det roliga var att jag lyckades hitta ett ex av *Kommunistiska Manifestet* och *Kritiken av Ghotaprogrammet*! De kommande dagarna ska jag studera hårt och läsa in mig på vad de har att säga...

Ur tonårsflickan Yang Weihongs dagbok:

3 november 1971

Hela den här veckan har vi ägnat åt att gräva skyddsrum. Jag har visat mig på styva linan och lyckades få med mig de andra: vi slet hårt som bara den! Längre fram, när det blir dags att ansöka om att gå med i ungdomsförbundet och delta aktivt i det politiska livet måste jag se till att jag på samma sätt visar mig från min bästa sida ...

Ur dagbok förd av ung lärare, nybliven partimedlem:

10 mars 1969

I dag berättade Huang för mig att han bett om några extra dagar lov i går. Vi borde ha stämt av detta i förväg. Han sa att man alltid måste se till att man tar hänsyn till sånt så att ledningens auktoritet inte undermineras, etc. Jag tänkte först att det räcker om jag lämnar in en lapp och ber om lov nu och att det hur som helst inte är en stor grej – man ska inte överdriva! Ledningen har ju, hur som helst, inte klagat på oss. Men ju mer jag tänker efter, desto mer inser jag att Huang nog gjorde rätt ...

DAGBOKSBEVIS

I FRANKRIKE

17 januari 1975

I dag har de röda khmererna gått in i Phnom Penh. Kanske betyder det att jag snart kan få återse min familj efter att ha varit hemifrån i drygt ett år?

17 april 1975

När jag fick veta att kriget brutit ut igen i Kampuchea [Kambodja], jag kände mig ... glad och hoppfull ... snart kanske jag åter får träffa mina föräldrar? Mamma och pappa, vad gör ni nu? Mamma, jag längtar efter att åter få höra din röst och ta emot dina goda råd. Jag tänker ständigt på hur jag ska kunna återvända hem så snart som möjligt.

Mitt arbete här i Frankrike får mig att drömma om hur mycket mer jag skulle kunna uträtta om jag i stället arbetade hemma i mitt eget land.

Paris 15 juni 1975

Det finns bara en man jag verkligen älskar. Det är inte lätt att välja rätt och jag frågar ofta mig själv varför jag har valt att älska en sådan man? Det sägs att kärlek bara leder till olycka. Det är mycket sant.

19 augusti 1975

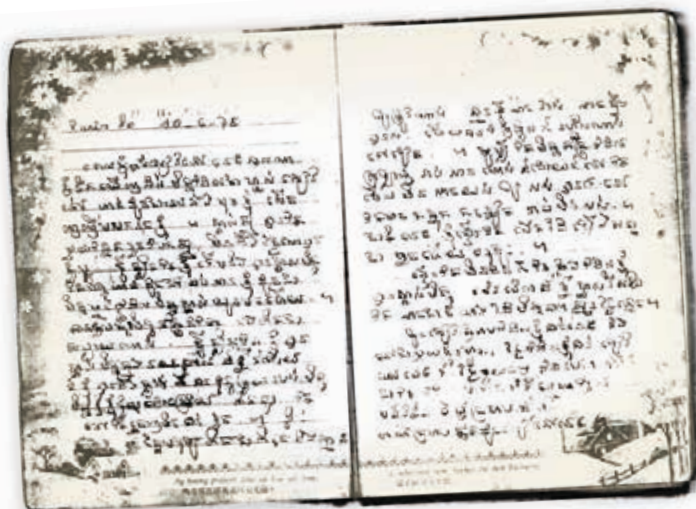
Chu Y. jag saknar dig! I dag när jag tog en båtut längst floden tänkte jag hela tiden på hur underbart det hade känts om vi varit tillsammans. Var är du nu? Hur har du det? Jag tänker ständigt på dig. Tänker du på mig? Du är den ende jag älskar och drömmer om trots att jag vet att vi kanske aldrig kommer att ses igen. Varför känner jag så här? Jag ångrar så att vi aldrig fick ta farväl av varandra. Så fort jag hörde att kriget var över ville jag genast återvända. Jag vill inte vara kvar här i Frankrike. Jag har inte hört någonting ifrån dig. Var är du nu? Varför ska livet vara så svårt?

7 september 1975

Åh, mitt hemland! När får jag återse dig? När ska jag kunna återförenas med min familj? Var är du nu min älskade mamma? Jag saknar dig så. Jag vill återvända hem för att kunna förstå hur ni alla har det och för att kunna delta i återuppbyggnaden av Kambodja. Jag föddes i Kambodja och jag vill göra mitt bästa för det kambodjanska folket. Att jag vill återvända beror inte bara på att jag vill träffa min älskade Chu Y. Det är också av patriotism jag vill återvän-

FRÅN KAMBODJA

Den här dagboken skrevs av en ung kambodjanska som studerade i Frankrike när de röda khmererna tog makten. Hon längtar efter sin pojkvän och hoppas att revolutionen ska vara bra för Kambodja.

Dagboken hittades långt efter röda khmerernas fall. Den bevaras av den kambodjanska organisationen Documentation Center of Cambodia, som dokumenterar det som hände under de röda khmerernas styre. Ingen vet vad som hände den unga kvinnan som skrev den.

FOTO: DOCUMENTATION CENTER OF CAMBODIA

da. Mina vänner säger att jag inte bör återvända hem men varför ska jag stanna här?

17 september 1975

I dag är det lite kallare. Solen skiner men det är ändå disigt. Jag anser att evakueringen av Phnom Penh var riktig, dess mål är att göra alla människor i Kambodja jämlika. Nu får de som aldrig har upplevt det hårda arbetet på risfälten se hur det är och de kommer självklart att uppleva det som helvetiskt. Därför vill jag återvända hem och med mina egna ögon se vad som händer.

18 september 1975

Fortfarande har jag inte hört något från mina vänner i Kambodja. Hur har de det? Kommer vi att mötas igen i det här livet? Varför känner jag en sådan oro för dem?

Jag vet inte om du har förändrats men jag saknar dig varje dag. Jag känner medlidande med dig men när jag tänker på hur skrytsam du kan vara så känner jag hat och glädje över

revolutionen i vårt land. Du kommer att få uppleva stora svårigheter och tvingas bli en bättre människa. Din familj, känd för sina rikedomar och för att se ner på människor är nu på samma nivå som alla andra. Det finns inte längre några "klasser". Det är slut på ditt bekväma liv i överflöd. Lyxen, bilarna och pengarna har tagits ifrån dig. Vad tycker du om revolutionen? Du har levt ett skyddat liv i överflöd sen du föddes, medan andra har arbetat hårt och lidit för dig och din familj. Nu har du inte längre några tjänare och du kommer att förstå att man måste arbeta hårt för att överleva. Förstår du nu? Om du gör det och om du älskar mig som jag älskar dig kan vi tillsammans starta ett nytt liv tillsammans.

11 november 1975

I dag har jag varit på bio och sett en film som heter *West Side Story*. Den var mycket intressant och handlade om livet, döden och kärleken. Men den slutade med att de älskande inte kunde få varandra.

4 december 1975

Varför är mitt liv inte som jag vill att det ska vara? Jag älskar bara en person men jag vet inte om vi kommer att bli lyckliga tillsammans. Åh, min älskade! Jag har lovat att älska bara dig! Även om vi kanske aldrig kommer att träffas igen så älskar jag bara dig. Jag älskar och tycker synd om dig. Jag oroar mig för vad som kan hända. Jag vill så gärna hjälpa dig. Har du förändrats? Älskar du mig fortfarande?

I KAMBODJA

De sista anteckningarna i dagboken är gjorda när författaren har återvänt till Kambodja och bor på landsbygden. Hon har tvingats gifta sig med en man hon inte känner, antagligen i ett av röda khmerernas snabba massbröllop för upp till 160 par åt gången. Ungdomarna parades ihop av ledarna för att producera barn åt revolutionen.

15 januari 1977

Hur ska jag kunna glädjas åt mitt äktenskap? En man jag inte känner tvingas gifta sig med mig och tillsammans ska vi bilda familj. Det är så fruktansvärt! Alla de argument som jag kunde ha använt mot min mamma, om hon tvingat mig in i ett äktenskap, var verkningslösa mot de röda khmererna. Mitt enda val är döden!

7 september 1977

Tiden går så fort. I sju månader har vi bott i den här lilla stugan. I kooperativ anda har vi byggt upp en familj. En revolutionsfamilj! Vi träffades tack vare revolutionen och vi älskar varandra genom organisationen.

17 januari 1978

Ännu ett år har gått och jag har genomlevt många svårigheter ... Jag har varit mycket sjuk men jag överlevde. Jag har fullföljt mina plikter med gott humör och med framgång. Ibland har jag varit arg på mig själv och gråtit över mitt öde. Organisationens väg är perfekt, ren och rättvis. Det är bara människorna som är enfaldiga, oärliga och falska.

Här tar anteckningarna slut. Ingen har lyckats hitta kvinnan som skrev dagboken.

RÄTT SORT

**Röd eller svart? Ny eller gammal?
I såväl Kambodja som Sovjet och Kina
delades befolkningen upp i kategorier
som ansågs vara bra eller dåliga för
revolutionen. Under de brutalaste
perioderna under Stalin, Mao och Pol
Pot kunde din gruppstillhörighet avgöra
om du fick äta eller svälta, leva eller dö.**

Efter revolutionen gällde det för de nya regimerna att krossa allt motstånd. Alla som stod i vägen för de nya idéerna måste skiljas från resten av befolkningen. Det gällde politiska motståndare men också människor som hade "fel" livsstil eller "fel" åsikter och därför blev orosmoment på skolor, arbetsplatser, gator och torg. De som inte ville eller kunde anpassa sig till det nya sättet att leva och vara försökte man först få att ändra sig med tvång. En sista utväg blev att låsa in fienden eller döda dem.

I Sovjet började man dela upp befolkningen i vänner och fiender direkt efter revolutionen 1917. Fienderna var dels politiska motståndare och dels vissa grupper i samhället som inte passade in i regimens framtida drömsamhälle. Miljontals bönder, så kallade *kulaker*, sändes till straffläger eller mördades för att de inte ville gå med på regimens planer att omvandla alla mindre bondgårdar till statliga storjordbruk.

Under Stalins terror kunde till slut nästan vem som helst drabbas. Ingen kände sig säker. När han dog, 1953, hade flera miljoner människor skickats till arbetsläger eller avrättats på grund av att de tillhörde en grupp som regimen klassat som fiender. De straffades sällan för något de faktiskt hade gjort, utan på grund av vilka de ansågs vara.

De sovjetiska ledarna ville få människor att ändra sin livsstil och sina värderingar enligt den nya ideologin. På sikt drömde de om att skapa en "ny sovjetisk människa". En övermänniska med goda, kommunistiska värderingar. Välutbildad, nykter och frisk, ärlig, hårt arbetande, god gruppmedlem, patriotisk och lojal till partiet. Egenskaper och förmågor som krävdes för att bygga det nya samhället.

© DAVID KING COLLECTION

Läs mer om sortering på nästa sida.

Barn på första bänk vid ett massmöte 1967. Ett gäng beväpnade rödgardister tvingade jämnåriga och äldre att göra avbön och kritisera sig själva för sina "reaktionära åsikter och förehavanden".

FOTON: PRIVAT

SVART ELLER RÖD I KINA

Efter revolutionen avgjordes din framtid utifrån klasstillhörigheten. Din klass bestämdes av ditt ursprung.

Arbetare, vissa småbönder, partimedlemmar och soldater i *Folkets befrielsearmé* kallades "röda" medan till exempel jordägare, storbönder och kontrarevolutionärer kallades "svarta". De svarta diskriminerades när de ansökte till universiteten, letade jobb eller försökte påverka politiken.

För personer som föddes efter revolutionen bestämdes grupptillhörigheten av föräldrarnas status före 1949. Man föddes alltså svart eller röd men hade vissa möjligheter att byta kategori genom att ta avstånd från sina föräldrar och "gå med i revolutionen". Under kulturrevolutionen använde sig många ungdomar med svart bakgrund av den möjligheten. Det innebar ofta att de tvingades bryta all kontakt med sina föräldrar och andra familjemedlemmar.

”Jag grät och trodde på min lärare. Så enkelt är det. Från det ögonblicket bröt jag all kontakt med min pappa. Från den dagen han fick beteckningen högerelement till dagen han dog såg jag honom aldrig mer.”

Li var 13 år gammal när hennes pappa stämplades som "högerelement". Över en natt blev hennes far en "svart" människa, i motsats till de "röda", goda människorna.

"Vad kan man begära att en 13-åring vet om sin pappa? ... Jag visste att han älskade mig, i hans ögon såg jag kärlek, uppmuntran och tillit. Tänk så här: om någon hade påstått att min pappa var en dålig människa, hur skulle jag ha reagerat? Naturligtvis hade jag sagt emot den personen ... Men väldigt snart trodde jag ändå på detta. Varför? Jag var för godtrogen ... Jag var bara tretton år."

Li gick på en dansskola och eftersom hon var en av de bästa dansarna fick hon ofta uppträda vid högtidliga tillfällen.

"Jag kommer ihåg 1959, när ordförande Mao besökte Zhongshanparken, då fick jag och en liten pojke ge honom blommor. Ordförande Mao tog buketten ifrån mig och skakade min hand. Den kvällen skrev jag i min dagbok: 'I dag gav jag blommor till ordförande Mao, och när jag tog hans stora, bleka hand var jag fullkomligt lycklig.' För att uttrycka mig tydligt; jag låg mycket bra till...

Men plötsligt ändrades allt. Jag skulle precis iväg för att överlämna blommor till ordförande Kim Il Sung från Nordkorea. Alla lärarna sa att jag var så söt och jag var otroligt förväntansfull ... Då blev jag plötsligt inkallad till min överlärare som med allvarlig röst sa till mig, 'Du kan inte åka i dag. Något har hänt hemma hos dig.' Det var helt oväntat, som en blix från klar himmel. Och jag var ännu mindre förberedd på det han sa sedan. Överläraren frågade: 'Vet du vad ett

Dåvarande chefen för Kinas högsta domstol Yang Xiufeng leds till ett massmöte organiserat av rödgardister vid Folkuniversitetet i Beijing 1967 för att utstå "massornas kritik och bekänna sina revisionistiska brott". FOTO: PRIVAT

'högerelement' är? En kontrarevolutionär, en fiende, en dålig människa. Din pappa har fått den beteckningen.'

'Min pappa är bäst i världen, magistern måste ha hört fel', sade jag. Jag skakade i hela kroppen och min röst darrade. Han var tålmodig och förklarade långsamt:

'Du vet att jag är väldigt förtjust i dig. Du måste lyssna. Din pappa var en god människa förut men han har förändrats. Han har hindrat revolutionen på sin arbetsplats. Han skulle aldrig berätta för dig om sina aktiviteter. Varför? Han är rädd för att du skulle vända dig emot honom ... Har du inte sett kontrarevolutionärer på bio? En del börjar som revolutionärer, men sedan förvandlas de till förrädare, till riktiga skurkar. Förstår du? Ja, du förstår. Jag önskar att din pappa inte hade förändrats, men det har han. Nu måste du bryta kontakten med honom.'

Jag grät och trodde på min lärare. Så enkelt är det. Från det ögonblicket bröt jag all kontakt med min pappa. Från den dagen han fick beteckningen högerelement, till dagen han dog, såg jag honom aldrig mer. Om det hade hänt i dag, hade jag aldrig trott på en sådan bedrägare! Men det här hände på 1950-talet, när de flesta kineser var politiskt naiva och lydiga. Många vuxna trodde på sådana här anklagelser, och tog ut skilsmässa för att bryta helt med sina "höger"-fruar och män. Hur skulle då en oerfaren flicka som jag kunna veta bättre? ...

Jag skrev ett brev till pappa ... hårda och skoningslösa ord: 'Du har blivit en folkets fiende. Nu måste du göra bättring. Inte förrän du

VÄNNER ELLER FIENDER I SOVJET

Den 14 juni 1941, klockan tre på morgonen, inledde Sovjetmakten massarresteringar och deportationer i alla de ockuperade baltiska länderna Litauen, Lettland och Estland. "Önsklade" personer skickades till straffläger eller till förvisningsplatser i Sibirien och andra

delar av Sovjet. En av de drabbade var Dalia Grinkeviciute. Hennes far var banktjänsteman och matematiklärare, något som räckte för att deportera hela familjen. Pappan skildes från resten av familjen och dog av svält i ett läger i Uralområdet. Dalia och hennes mamma och syster deporterades med tåg och släpptes av på en obebyggd ö tillsammans med 400 litauiska kvinnor, barn, åldringar och ett fåtal män. Snart började människor dö av hunger och kyla.

"Abromaitis och Tamulevicius arbetslag fraktar lik till likhögen. De rör sig utan pauser mellan barackerna och högen med en trave kroppar på kälken. De flesta är nakna, några invirade i lakan. Ingen har tid att begrava dem, de ligger på varandra, stela som vedträn. De svältande polarrävarna drar fram liken och

gnager på dem. Miseviciene, gymnasierektorns fru, går dit varje natt och släpar ihop de utsläpade liken till en hög igen.

I judarnas sjunde barack dör Gamziene. Tamulevicius går in med sitt arbetslag för att hämta henne. Bredvid ligger sonen. Han har förfrusit tårna, det har gått kallbrand i dem. Lössen springer över hans och hans grannes ansikte. Tamulevicius ser att den döende ynglingen håller en brödbit dold i handen på bröstet. Brödet kryllar av löss. Med blixtns hastighet sliter han fram bröststycket, rakar av lössen från det med handflatan och låter det försvinna i munnen."

Dalia lyckades fly tillbaka hem till Litauen 1949. I oktober 1951 greps hon för att ha rymt från förvisningen och dömdes till tre år i straffläger.

"Jag var förvånad när jag kom till strafflägret. Det var fyllt med många fantastiska intellektuella människor. Det verkade som om Stalin hade spärrat in hela landets begåvning, heder och samvete här. Forskare, ingenjörer, film- och teaterskådespelare, lärare, läkare, studenter och andra satt fängslade i lägret."

Text: Jonas Öhman. Citat ur Dalia Grinkeviciutes bok *Litauer vid Laptevhavet*.

har återfått rätten att vara bland vanliga människor kommer jag att kalla dig far igen."

Senare fick jag veta att pappa redan hade skickats till arbetsläger i den norra, ödsliga delen av landet när han fick mitt brev. Han dog av svält där ... 1961. Jag fyllde femton samma år som han dog. Vi hade varit åtskilda i två år ... Efter det första brevet skrev jag aldrig mer till honom, än mindre besökte jag honom.

När Lis pappa stämplades som högerelement fick hon inte längre dansa vid officiella ceremonier och fick inte gå med i ungdomsorganisationen. Att hon tagit avstånd från pappan hjälpte inte.

"Jag frågar mig ofta om mitt beteende under de där åren bara berodde på en kombination av naivitet och revolutionär skolning. Fanns det inget själviskt motiv, ingen rädsla för politiskt förtryck, eller för att min pappas 'brott' skulle smitta av sig på mig, eller rädsla för att hamna i onåd? Jag vågar inte erkänna att det var så, för om jag gjorde det skulle mitt hjärta brista av skuld känslor. Men det var så det var. Himlen ramlade ner över mig när han blev förvandlad till en högerperson ... Jag hatar mig själv för att jag var så ovetande. Okunnigheten gjorde att jag kunde lura mitt samvete. Jag kan fortfarande inte förlåta mig själv för det."

Li heter egentligen något annat.

Ur Feng Jicai, ed., *Ten Years of Madness*, China Books, 1996.

Röda khmererna stämplade alla stadsbor som *nya människor* och tvingade dem att utrymma städerna. Många av dem som evakuerades var i själva verket fattiga bönder som flytt till städerna under kriget. Men det spelade ingen roll för regimen, som ansåg att alla som bodde i stan automatiskt var rika, högt utbildade parasiter.

FOTO: BORREL/SIPA/SCANPIX

NY ELLER GAMMAL I KAMBODJA

När de röda khmererna tog makten i Kambodja sade de att de tänkte skapa ett klasslöst samhälle, men i själva verket skapade de två helt nya klasser som de kallade *basmänniskor* och *nya människor*.

Basmänniskorna, som även kallades *gamla människor*, var främst fattiga bönder och arbetare som levde enkelt och saknade utbildning. De betraktades som goda människor och fick fulla rättigheter. De nya människorna var till exempel alla som bodde i städer, som hade högre utbildning och lite bättre ställt. Den nya regimen, som kallade sig *Angkar*, hatade och föraktade de nya människorna och klassade dem som parasiter. Ett av regimens slagord mot de nya människorna lød: "Att behålla dig är inget värt. Att förlora dig är ingen förlust".

Röda khmererna intog Kambodjas huvudstad den 17 april 1975. Efter bara ett par timmar började de skjuta i luften och skrika att alla måste lämna sina hem, staden skulle utrymmas. Omkring två miljoner barn, kvinnor och män tvingades gå långa sträckor till arbetsläger i isolerade områden. Där fick de arbeta tolv timmar om dagen, sju dagar i veckan.

De nya människorna utgjorde ungefär en tredjedel av Kambodjas befolkning när de röda khmererna tog över men de blev snabbt färre. En del arbetade ihjäl sig, andra svalt ihjäl, dog av sjukdomar eller mördades.

En av de överlevande, Ros Sampeou, berättar;

"Alla fem i min familj flyttades till Tra Loak-berget i *Battambangprovinsen*. Jag och de andra barnen fick gräva diken, se efter djuren och rensa bort buskar. Vi var tvungna att sköta våra uppdrag, annars fick vi mindre mat och blev torterade. Min pappa dog i malaria och min äldre syster dog av en sjukdom som gjorde att hennes mage svällde upp. En dag efter jobbet samlades vi som vanligt [till kritikmöte] för att berätta för varandra om vår bakgrund och våra familjer. Ett ögonblick senare, kom en man in och berättade att min mamma hade dödats av Angkar. När jag hörde det kunde jag inte låta bli att gråta. Jag tänkte på att jag inte hade någon kvar; jag visste inte hur länge jag själv skulle klara av att överleva. Den sista personen i min familj, min äldre bror, försvann spårlöst."

Intervjuer från Documentation Center of Cambodia

GULAG

DE SOVJETISKA LÄGREN

FOTO: RIA NOVOSTI/AKG/SCANPIX

När bolsjevikerna tog makten började de skicka sina politiska motståndare till straffläger som låg i isolerade områden dit ingen åkte frivilligt. Det fruktade lägersystemet gick under namnet Gulag.

Gulag var inte en plats utan ett system, ett nät av tusentals slavläger och förvisningsplatser som sköttes av en särskild myndighet, *Glavnoe Upravlenie Ispravitelno-Trudovykh Lagerej* (Huvudstyrelsen för korrektions- och arbetsläger) som förkortades Gulag.

Till Gulag skickades personer som regimen kallade fiender till revolutionen men även vanliga brottslingar, tjuvar och mördare. Under åren 1936–1938 nådde arresteringarna en enorm omfattning som aldrig skådats tidigare. Nästan vem som helst kunde dömas och fängslas. Dessa våldsamma förföljelser brukar gå under namnet ”den stora terrorn”.

Av de hundratusentals personer som då greps av politiska skäl var många helt vanliga människor som sveptes med i massarresteringar och inte nödvändigtvis hade starka politiska åsikter åt något håll. Folk greps på jobbet och på gatan men allra oftast i sin bostad mitt i natten. Ibland greps enstaka personer, andra gånger alla i en hel by. En del hade alltid en liten väska packad bredvid sängen, om säkerhetspoliserna skulle knacka på dörren.

Ida Slavin hade somnat efter att ha firat sin 16:e födelsedag när hon väcktes av ljud och ett starkt ljus. En säkerhetspolis stod i hennes rum och sade åt henne att stiga upp.

”Genomsökningen av huset tog hela natten ... allt som skulle konfiskeras skrevs ned, och pappa leddes ut i hallen. Vi följde

efter honom. Dörren till mina föräldrars rum var förseglad. De sa åt pappa att klä på sig. Mamma hade gjort i ordning allt i en liten väska. Pappa bröt sin tystnad och sa: ’Adjö’. Mamma klängde sig fast vid honom och grät medan han strök henne över håret och sa, om och om igen: ’Oroa er inte, det ordnar sig.’...” (Ur Orlando Figes, *The Whisperers*, Metropolitan Books, 2007)

Från omskolning till ekonomisk vinning

Till en början var tanken främst att fångarna i Gulag skulle omskolas till goda sovjetmedborgare, bland annat genom hårt arbete. Men under Stalintiden minskade intresset för att uppfostra fångarnas till bättre människor. Nu behövde Sovjetstaten framför allt lägerfångarnas hjälp med industrialiseringen av landet. Gulag blev en viktig motor i Sovjetunionens ekonomi. Ofta byggdes lägren i de nästan obeboeliga områden där det fanns stora tillgångar av olja, skog, gas och malm. Eftersom ingen ville åka dit frivilligt utnyttjades lägerfångarna till slavarbete. De bröt guld och kol och producerade leksaker och militärflygplan under omänskliga förhållanden. Tungt arbete, svält och tunna kläder i den extrema vinterkylan gjorde att många snabbt gick under. Miljontals människor dog under slavarbetet i Gulag.

Fångarna i strafflägren bar tunna kläder i den extrema vinterkylan. Många frös ihjäl eller dog av sjukdomar.

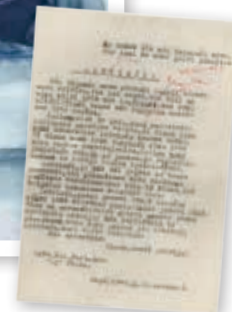
FOTO: MEMORIAL MUSEUM

De som skickades till Gulag fick ett fångnummer som syddes fast på kläderna. FOTO: MEMORIAL MUSEUM

FOTO: ULDIS DANBERGS PERSONLIGA ARKIV

FIENDENS BARN

Ofta placerades barn och tonåringar på statliga barnhem när föräldrarna fängslades eller avrättades. Mella Bulat var elva år när hennes föräldrar greps i dåvarande Leningrad. Hon och lillasystern Inessa skickades till olika hem enligt den gängse policyn att dela på syskon. De blev tillsagda att glömma sina föräldrar, som beskrevs som "folkets fiender".

"Ingen av oss som hade föräldrar som fängslats vågade någonsin prata om våra familjer. De ... klumpade alltid ihop oss med varandra, så vi blev en slags grupp. Vi var inte direkt vänner, men vi försökte hålla ihop ... De andra barnen kastade sten på oss och kallade oss fula namn, så vi höll ihop för att få skydd." (Ur Orlando Figes, *The Whisperers*, Metropolitan Books, 2007)

FOTO: DAVID KING COLLECTION

FLYGBLAD GAV SEX ÅRS ARBETSLÄGER

Alla som gjorde motstånd på ett eller annat sätt dömdes till långa straff. Uldis Danbergs var 16 år när han och några skolkamrater på gymnasiet i Riga, Lettland, började sprida flygblad med krav på ett fritt Lettland.

"Mina släktingar hade deporterats 1941 och min bror hade skickats iväg till straffarbetsläger 1945, jag var tvungen att göra något."

Till slut, 1948, greps Uldis och hans vänner och nästan hela gruppen dömdes till 25 år i arbetsläger.

"Vi splittrades och skickades till olika platser i Sibirien, själv hamnade jag i Krasnojarsk. Jag fick hugga skog och gräva fram lera. Efter det att Stalin dött ändrades domen, men sex och ett halvt år av min ungdom gav jag åt Stalins läger."

"MAN SLÄPPER ALLT, HATET OCKSÅ"

Ryte Merkyte står längst till vänster, 1947.

FOTO: RYTE MERKYTES PRIVATA ARKIV

Hela Ryté Merkytes familj deporterades 1941 till norra Sibirien. Hennes pappa sändes till arbetsläger där han senare dog av svält. Ryté, hennes mamma och två småsyskon skickades först till Troitskområdet för att fälla skog.

"Vår avverkningsplats hette Punkt 99. Lokalbefolkningen berättade att de deporterade snabbt dog eller skickades vidare. I skogarna fanns många unga män som ibland dök upp och bad om mat. När mamma frågade varför de inte arbetade hörde vi för första gången det ryska ordet *lager*. De hade släppts ur arbetslägren men hade ingenstans att ta vägen. Kvinnorna hörde på deras berättelser, de gav oss adresserna till de där läg-

ren och mamma och de andra kvinnorna började skriva brev för att försöka hitta sina män. Maten bestod under större delen av tiden i skogsbruket av *rasolnik*, en soppa utan fett på konserverade tomater och potatisbitar. Man var hungrig jämt.

Ibland har folk frågat om jag inte hatar dem som gjorde detta mot oss. Det gör jag inte. Det går inte att förklara för den som inte varit med om det. När man håller på att dö släpper man allt, släpper taget om livet. Inför döden spelar det ingen roll längre, man släpper allt, hatet också."

Läs mer om deportationer på nästa sida.

DEPORTATIONER

Fiskarsamhället Bykovmys (Tjurudden) vid Laptevhavet. Över tid fick byn alltmer prägel av kyrkogård. Fotot från 1957. FOTO: RYTE MERKYES PRIVATA ARKIV

I Sovjetunionen deporterades både enskilda personer och hela grupper av människor till ogästvänliga platser i norra och östra Sovjetunionen eller till straffläger.

De första omfattande deportationerna drabbade kulakerna, de självägande bönder som motsatte sig kollektiviseringen av jordbruket. Under andra världskriget deporterades hela folkgrupper, cirka 1,5 miljoner människor, till Centralasien. Det som drabbade dem skulle idag kallas "etnisk rensning". Genom deportationer skulle också de deporterades nationella identitet försvagas eller utplånas eftersom den ansågs stå i vägen för deras sovjetiska identitet. Historieböckerna skrevs om så att det inte skulle finnas några spår av att dessa folkgrupper hade existerat.

Isa från Tjetjenien var 14 år när ryska soldater kom för att utrymma hans by. Det var i samband med den stora tvångsflyttningen av invånare i Tjetjenien som genomfördes 1944.

"De omringade byn, kontrollerade vägarna, sa att vi var tvungna att förflytta oss till en annan plats för att någon gjort något, vi förstod inte vad. Vi fick en timme på oss. Vi slaktade all boskap, ungefär tio kreatur. Köttet lämnade vi till de ryska soldaterna. De brydde sig inte om oss, eftersom vi inte kunde göra motstånd lät de oss ta våra saker och ge oss av. De slog ihjäl en del, sådana som inte ville gå. De som var äldre slogs ihjäl de med, eller så tvingade de in dem i ett hus och brände ned huset med människorna inuti, som de gjorde i byn Chaibach. Min far var ungefär lika gammal som jag är nu, de skulle ha slagit ihjäl honom. Vi band fast honom på min rygg och jag bar honom ut från byn."

Vintern 1942–1943 skickades 14-åriga Peter Bezins, och hans mamma från Lettland till en ö i floden Jenissej.

"Vi var ungefär 600 personer, där fanns finnar, tyskar och letter", minns Peter. "Det var bara kvinnor och barn, inga män. Det fanns ingen fisk, inget vilt, till och med vargarna hade lämnat området. Vi hade sju tält med tunna tygväggar. Vi grävde ner oss i en håla i jorden, de som stannade i tälten frös ihjäl, det gick inte ens att dra kläderna av kroppen på liken. Vi hade lite mjöl, det var allt. Några kvinnor försökte fiska, men de visste inte hur man gjorde, och sen fanns det hur som helst ingen fisk. När en mamma dog, dog barnen. När barnen dog tappade mamman livslusten och dog hon med. Så småningom kom vargarna tillbaka.

Vi var drygt hundra barn på hösten, inte ens tio levde på våren. Det sägs att det förekom kannibalism, men jag undrar, det var ju bara skinn och ben kvar av liken."

Modra Nolberga var fyra år 1949 när hon deporterades från Lettland för att familjen ägde mark och inte ville gå med i kollektivjordbruket.

"Soldaterna petade på mamma med en bajonett där hon låg med mig i sängen och krävde mat och sprit. Vår hund, Duksis, slog de ihjäl. Vi klädde oss hastigt, allt var så förvirrat. Mamma berättade senare att de fått erbjudande om att fly till Sverige med båt. Hon hade svarat att 'varför ska vi fly, vi har ju inte gjort något!' Hon visste ju inte vad som var brottsligt i Sovjetunionen."

FOTO: MODRA NOLBERGAS PRIVATA ARKIV

Gintautas Martynaitis var sex år när han deporterades från Litauen. Det fanns inga kameror, istället ritade han senare det han sett. På bilden ett "arbetslag" som vintern 1942/43 drar ett lik av en ihjälsvulten från de primitiva barackerna. Man fick inte använda trä till kistor så de döda travades på hög. TECKNING: GINTAUTAS MARTYNAITIS

Den lettiska flickan Aina Roze deporterades 1941. Hon hade fotografiskt minne och ritade senare en bild av hur det såg ut inuti godsvagnen. Det är hennes ben som sticker fram i underkanten av bilden.

FOTO OCH TECKNING: LETTISKA OCKUPATIONSMUSEET

Intervjuer på sidorna 17 och 18 av Jonas Öhman (där annat ej anges).

Him Kheng och Hean Chhan
var vakter på S-21 1977.

FOTO: DOCUMENTATION CENTER
OF CAMBODIA

De flesta som jobbade på S-21 var under 20 år. Alla var livrädda för att göra något fel och själva bli fångar, bli torterade och dödade. En av dem berättar:

"En kamrat i min grupp begick självmord för han stod inte ut med att arbeta och leva under pressen från gruppledaren. Vi levde i skräck och terror för vi kunde inte lita på någon. Vi hölls isolerade från våra föräldrar, våra hem och vänner, och arbetade och levde på en mycket farlig plats. Det fanns regler om vart vi fick gå, till och med om hur och när vi fick prata med medlemmar av vår egen grupp. Minsta lilla miss-tag kunde leda till att vi blev dödade.

FOTO: NIC DUNLOP, PANOS/SILVER PHOTO

KAMBODJAS TORTYRCENTER

Kambodja hade under Pol Pots regim nära 200 fängelser som röda khmererna kallade "säkerhetscenter" och "omskolningscenter".

Det mest fruktade centret kallades S-21. S stod för säkerhet och 21 var sifferkoden för området utanför Phnom Penh där det låg. Centret var inhytt i en gammal gymnasieskola och styrdes av en av röda khmerernas ledarfigurer, en före detta matematiklärare.

Till S-21 fördes fångar som anklagades för att ha kritiserat regimen. Även barn och makar greps och avrättades. Över 14 000 människor kom till S-21 mellan 1975 och 1979. Bara ett tiotal överlevde. De som skonades var personer som röda khmererna behövde, till exempel snickare och elektriker.

När fångarna anlände till S-21 blev de fotograferade och tvingades berätta om sina liv, från födseln till gripandet. Sedan kedjades de fast i sina celler och blev snart kallade till förhör där de ofta utsattes för brutal tortyr med slag, sparkar och elchocker.

En av de få överlevande från S-21 berättar:

"Jag kedjades fast vid en lång metallstång tillsammans med 30 andra fångar. De gav oss mat två

gångar om dagen. Fyra skedar gröt och en vattnig soppa. Att prata med varandra var absolut förbjudet. Om man ville sätta sig upp eller be om vatten måste man först fråga vakten. Att göra något utan vaktens tillåtelse resulterade i att man blev svårt misshandlad ... Varje dag hämtade de fångar till förhör och en del kom aldrig tillbaka, nya fångar kom i stället."

Målet med tortyren var att tvinga fångarna att erkänna sina "brott", även om varken de eller förhørsledaren visste vad de anklagades för. Alla som greps av röda khmerernas säkerhetsstyrkor betraktades automatiskt som skyldiga men de måste ändå erkänna innan de avrättades. Deras "bekännelse" skrevs noga ned och arkiverades som bevis för att regimens misstankar varit riktiga. Under tortyr pressades fången till att bekänna brott de inte begått och att ange oskyldiga vänner, arbetskamrater och släktingar. Sedan avrättades fången och dem han eller hon hade tvingats ange togs in för förhör.

Alla som fördes till fängelset S-21 fotograferades innan de torterades och dödades.

FOTO: DOCUMENTATION CENTER OF CAMBODIA

Vaktorn vid ett läger utanför Xining i Qinghaiprovinsen.

FOTO: NEAL ULEVICH
AP / SCANPIX

LAOGAI

ATT OMSKOLA GENOM ARBETE

I början av 1950-talet började Kina under Maos ledning att bygga sitt enorma läger- och fängelsesystem. Där har tiotals miljoner människor fängslats under åren. Miljontals har dött eller bara försvunnit.

Kina tog hjälp av sovjetiska experter när de byggde sina första arbetsläger. Liksom i Sovjet placerades de flesta lägren i isolerade områden som Norra Manchuriet och Tibet. Jämfört med Stalins höga krav på att lägerfångarna i Gulag skulle bidra till produktionen och Sovjets ekonomi, var Mao mer inriktad på att fångarna skulle uppfostras till att tänka på "rätt" sätt.

Majoriteten av dem som skickades till lägren var politiska fångar som under minst två år skulle straffas och uppfostras till "nya socialistiska människor". Alla måste erkänna sina "brott", även om de själva inte ansåg sig vara skyldiga till något. Därefter skulle fångarna

sona sin "skuld" till samhället och kommunistpartiet. Utöver det tunga straffarbetet tvingades alla fångar att genomgå *laogai*, som betyder "att omskola genom arbete". Alla utsattes för pressande förhör och måste delta i studie- och kritikmöten då fångarna skulle kritisera både sig själva och andra fångar. Den som vägrade ange eller kritisera sina medfångar för att ha sagt eller gjort något förbjudet, ansågs inte ha bättrat sig och fick sitt straff förlängt. "Felaktiga" åsikter tolkades som att fångarna inte hade insett eller ångrat sina misstag och bestraffades. De flesta lärde sig snabbt att aldrig säga vad de egentligen tyckte och tänkte.

Många som till slut ansågs färdigomskolade blev istället "obligatoriskt yrkesplacerade", vilket innebar tvångsarbete på till exempel ett vägarbete eller i en gruva. De som yrkesplacerades fick bara ledigt för att träffa sin familj ett par gånger om året. Om de till sist fick återvända hem blev de utfrysta och diskriminerade.

